Valtiovarainvaliokunta
Kunta- ja terveysjaosto
kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto

Asia: HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Vammaisfoorumi ry kiittää mahdollisuudesta jättää kirjallinen asiantuntijalausunto valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaostolle. Vammaisfoorumi on 29 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö. Jäsenjärjestöjensä kautta se edustaa noin 228 000 vammaista ja pitkäaikaissairasta ihmistä. Vammaisfoorumin kotimainen vaikuttamistoiminta keskittyy vammaisten ihmisten yhdenvertaisen osallistumisen turvaamiseen ja YK:n vammaisyleissopimuksen toimeenpanon seurantaan. Kansainvälisesti Vammaisfoorumi edustaa suomalaisia vammaisjärjestöjä European disability forumissa (EDF).

Vammaisfoorumi antaa lausuntoja, osallistuu työryhmien työskentelyyn, käy eduskunnan valiokuntien kuultavana ja antaa kirjallisia asiantuntijalausuntoja sekä osallistuu valtion hallinnon valmistelutyöhön tuomalla mukaan vammaisten ihmisten näkökulman. Lisäksi Vammaisfoorumi koordinoi YK:n vammaisyleissopimuksen Suomen valtion maaraportin rinnakkaisraportin valmistelua ja tuottaa kyseisen rinnakkaisraportin.

Vammaisfoorumi ei saa toimintaansa minkäänlaista julkista rahoitusta. Ainoa julkisesti rahoitettava on Vammaisfoorumin alla toimiva Vammaisten maahanmuuttajien tukikeskus Hilma, jonka toiminta rahoitetaan Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen avustuskeskuksen (STEA) kohdennetulla avustuksella. Kyseistä kohdennettua avustusta voidaan avustusehtojen mukaan käyttää vain Vammaisten maahanmuuttajien tukikeskus Hilman toimintaan. Toisin sanoen tällä kohdennetulla avustuksella ei saa rahoittaa Vammaisfoorumin toimintaa.

Vammaisfoorumin jäsenmaksutulot ja siten ainoat tulot ovat vuosina 2019–2021 olleet seuraavat:

vuosi 2019: 57510 euroa
vuosi 2020: 56565 euroa
ennuste vuosi 2021: 53640 euroa

Jäsenmaksutulojen kehitys on laskeva. Koko olemassaolonsa ajan (yli 20 vuotta) Vammaisfoorumi on toiminut vain jäsenmaksutulojen varassa. Vammaisfoorumi on useana vuonna hakenut entiseltä Raha-automaattiyhdistykseltä ja nykyiseltä STEA:lta toimintaansa yleisavustusta ja/tai kohdennettua avustusta. Avustushaku ei ole tuottanut tulosta, sillä avustushakemuksia ei ole hyväksytty, koska Vammaisfoorumin on katsottu

toimivan jäsenmaksutuloilla. Todellisuudessa jäsenmaksutulot eivät riitä lähellekään vastaamaan siihen resurssitarpeeseen ja niihin odotuksiin, joita Vammaisfoorumille asetetaan muun muassa valtion hallinnon suunnalta.

Jäsenmaksutulot mahdollistavat osa-aikaisen (50 %:n työaika) työntekijän palkkaamisen ja Vammaisfoorumin hallinnon kustannusten kattamisen. Hallinnolla tarkoitetaan henkilöstökustannuksia, taloushallintokustannuksia, verkkosivujen kustannuksia ja välttämättömiä toimistokustannuksia. Vammaisfoorumi tekee lähes kaiken vaikuttamistyön ja muun yllä mainitun työn jäsenjärjestöjensä työntekijöiden voimin. Kyseiset jäsenjärjestöjen työntekijät tekevät tätä työtä oman työnsä ohella. Osa tekee tätä työtä myös vapaaehtoisesti omalla ajallaan ilman mitään korvausta, vaikka kyse on ammattimaisesta ja vahvaa substanssiosaamista vaativasta työstä.

Valtion hallinnossa tehdään uudistuksia, jatkuvaa kehittämistyötä ja lainsäädännön muutoksia. YK:n vammaisyleissopimuksen osallistamisvelvoitteen myötä Vammaisfoorumia kohtaan asetetut odotukset ovat koko ajan kasvaneet. Vammaisfoorumilla vammaisjärjestöjen äänen kokoavana tahona on keskeinen rooli YK:n vammaisyleissopimuksen edellyttämän vammaisten ihmisten ja heitä edustavien järjestöjen täysimääräisen osallistamisen varmistamisessa. Tämä on noteerattu myös valtionhallinnossa ja Vammaisfoorumi on saanut sille kuuluvan roolin ja vastuun osallistua lainsäädännön uudistustyöhön sekä erilaisten työryhmien työskentelyyn.

Vammaisfoorumin vuonna 2018 tekemästä kyselystä kävi ilmi, että YK:n vammaisyleissopimuksen ratifioinnista huolimatta vammaisten ihmisten itsensä arvioimana heidän oikeutensa toteutuvat osin huonosti tai jopa erittäin huonosti. Vammaiset ihmiset kohtaavat edelleen paljon syrjintää, puutteita palveluissa, saavutettavuudessa ja esteettömyydessä sekä tulevat sivuutetuiksi heitä itseään koskevissa päätöksissä. COVID-19 -kriisi on entisestään heikentänyt monien vammaisten ihmisten terveyttä ja hyvinvointia. Lisäksi Suomessa valmistellaan mittavaa sote-uudistusta, joka vaikuttaa merkittävästi sekä hallintorakenteisiin että siihen, miten vammaisten ihmisten palvelut jatkossa järjestetään ja tuotetaan.

THL on kiinnittänyt huomiota sosiaalisiin tekijöihin terveydenhuollon kuormittajana. Tutkimuspäällikkö Minna Kivipellon mukaan sosiaalisten tekijöiden merkitys ihmisten terveyteen on kiistaton. ”Yksinäisyys, heikko tai puuttuva koulutus, asumisen puutteet, työttömyys, huonot elinolot ja alhainen tulotaso ovat esimerkkejä sosiaalisista tekijöistä, jotka heikentävät terveyttä ja liittyvät myös korkeampaan kuolleisuuteen.”(https://blogi.thl.fi/sosiaaliset-tekijat-kuormittavat-terveydenhuoltoa-miten-kustannuksia-voitaisiin-saada-alas/). Vammaisten ihmisten kohdalla monet näistä esteistä aiheutuvat osallisuuden puutteesta ja yhteiskunnan rakenteellisista esteistä sekä syrjinnästä. Näihin rakenteellisiin ongelmiin puuttuminen vaatii vahvaa vammaisjärjestökentän yhteistoimijaa, jolla on riittävät resurssit vaikuttamistyöhön, viestintään ja tiedonkeruuseen.

Vammaisfoorumilla vammaisjärjestöjen äänen kokoavana tahona on keskeinen rooli YK:n vammaisyleissopimuksen edellyttämän vammaisten ihmisten täysimääräisen osallistamisen varmistamisessa nopeasti muuttumassa olevassa toimintaympäristössä. Yhteenvetona todettakoon, että YK:n vammaisyleissopimuksen artikla 4.3 asettaa sopimuksen valtio-osapuolille velvoitteen osallistaa vammaisia ja vammaisjärjestöjä heitä koskevissa päätöksissä ja lainvalmistelussa. Myös artikla 33(3) velvoittaa vammaisjärjestöjä kansalaisyhteiskuntana osallistumaan vammaisyleissopimuksen tavoitteiden ja oikeuksien toteutumisen seurantaan. Vammaisfoorumi on vammaisjärjestöjen äänen kokoava taho. Tämän vuoksi sillä on keskeinen rooli YK:n vammaisyleissopimuksen edellyttämän vammaisten ihmisten ja heitä edustavien järjestöjen täysimääräisen osallistamisen varmistamisessa. YK:n vammaiskomitea on yleiskommentissa no 7, kappaleessa 39 todennut, että sopimuksen valtio-osapuolten tulisi rahoittaa ja vahvistaa kansalaisjärjestöjä ja erityisesti vammaisjärjestöjen edellytyksiä valvoa sopimuksen täytäntöönpanoa. Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta on todennut 11.2.2020 lähettämässään kirjeessä kunnille (Vammaisten henkilöiden osallistaminen kunnalliseen päätöksentekoon), että "vammaisten henkilöiden osallistaminen heitä koskevaan päätöksentekoon merkitsee positiivista erityiskohtelua, jolla heidät saatetaan tosiasiallisesti yhdenvertaiseen asemaan muiden kanssa. Tämän toteutuminen edellyttää viranomaisilta käytännön toimia osallisuuden mahdollistamiseksi." Vammaisten ihmisten osallisuuden varmistaminen edellyttää Vammaisfoorumilta taloudellisia resursseja ja erityisesti henkilöresursseja, joita sillä ei tällä hetkellä ole.

Vammaisfoorumi pyytää edellä mainituin perustein, että edustaja Mäkisalo-Ropposen talousarvioaloitteen mukaisesti Vammaisfoorumin rahoitus turvataan valtion budjetista. Talousarvioaloitteessa esitetään, että *eduskunta lisää 150 000 euroa momentille 33.70.50 (Terveyden edistäminen) valtion vuoden 2021 talousarvioon Vammaisfoorumin toiminnan tukemiseen. Vammaisfoorumi pyytää, että eduskunta huolehtii sen toimintaedellytysten turvaamisesta myös jatkossa vuoden 2021 jälkeen.*

Helsingissä 30.10.2020

Vammaisfoorumi ry

Sari Kokko
puheenjohtaja

Tarja Parviainen
varapuheenjohtaja